

Öğretmenlerin Gönüllülük Motivasyonlarının
Eğitim Programı Liderliği Yeterlikleri
Bağlamında İncelenmesi^{1, 2}Gülenay KUNDOĞDU^a, Oktay AKBAŞ^b

Yükleme: 09.05.2022; Kabul: 11.10.2022; Yayınlanma: 30.11.2022

DOI: 10.30855/gjes.2022.08.03.004

ÖZET

Anahtar Kelimeler:
Gönüllülük,
Öğretmenlerin gönüllülük
motivasyonları ölçeği,
Eğitim programı liderliği**Keywords:**
Volunteering,
Teachers volunteering
motivation scale,
Curriculum leadership
competencies^a Kırıkkale Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Kırıkkale, Türkiye
Orcid: 0000-0002-3134-1882
gulenayhk@gmail.com
Sorumlu Yazar^b Kırıkkale Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi,
Kırıkkale, Türkiye
Orcid: 0000-0001-7252-0660
oktayakbas@hotmail.com

Bu çalışmada, öğretmenlerin gönüllülük motivasyonları belirlenmiş ve eğitim programı liderliği yeterlik alanlarından biri olan toplumsal duyarlılık ve sosyal sorumluluk bağlamında incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında Çorum ilinde ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan 286 öğretmen oluşturmuştur. Öğretmenlerin gönüllülük motivasyonlarını belirlemek amacıyla fırsatlar sunma, yardım faaliyeti, bireysel fayda, sahip olunan değerler, faydalı olarak görmeme şeklinde isimlendirilen beş alt boyuttan oluşan "Gönüllülük Motivasyonu Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular, öğretmenlerin cinsiyeti, hizmet yılı, branşı, okul kademesi, okullardaki öğretmen sayısı, okul bölgesi bağımsız değişkenlerine göre incelenmiştir. Verilerin analizi, t-testi, ANOVA ile yapılmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerinin gönüllülük motivasyonlarının boyutları ve düzeyleri belirlenmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin gönüllülük güdükleri: yardım faaliyeti ve sahip olunan değerler alt boyutlarında oldukça yüksek, fırsatlar sunma, bireysel fayda boyutlarında yüksek ve faydalı olarak görmeme alt boyutunda ise düşük düzeydedir. Öğretmenlerin gönüllülüğe yönelik görüşlerinin olumlu ve motivasyonlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin gönüllülük motivasyonları cinsiyet, hizmet yılı, okul kademesi, öğretmen sayıları ve okul bölgesine göre anlamlı farklılık gösterirken, branşlara göre farklılık göstermemektedir. Araştırmanın sonuçlarından hareketle, öğretmenlerin öğrenme-öğretme süreçlerinde karşılaştıkları sorunların çözümünde gönüllü faaliyetlerden yararlanmaları önemli bir yöntem olarak düşünülmektedir. Aynı zamanda öğretmenlerin eğitim süreçlerinde geliştirecekleri gönüllü faaliyetlerin, öğretmenlerin mesleki sorumluluklarından biri olarak değerlendirilen, toplumsal duyarlılık ve sosyal sorumluluk çalışmalarına önemli katkılar sağlayacaktır.

1. Bu çalışma, Prof. Dr. Oktay AKBAŞ danışmanlığında Gülenay KUNDOĞDU tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinin verilerinden üretilmiştir.

2. Bu çalışmanın bulgularının bir kısmı Ege 5. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresinde sunulmuştur.

Kundogdu, G., & Akbaş, O. (2022). Öğretmenlerin gönüllülük motivasyonlarının eğitim programı liderliği yeterlikleri bağlamında incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(3), 442-469. <https://dx.doi.org/10.30855/gjes.2022.08.03.004>.

Examination of Teachers' Volunteering Motivations in the Context of Educational Program Leadership Competencies

ABSTRACT

In this research, teachers' volunteering motivations were determined and examined in the context of social sensitivity and social responsibility, which is one of the proficiency areas of educational program leadership. The study sample consisted of 286 teachers working at primary, secondary, and high school levels in the province of Çorum in the 2020-2021 academic year. To determine the volunteering motivation of the teachers, the "Volunteering Motivation Scale", which consists of five sub-dimensions named providing opportunities, helping activities, individual benefits, values owned, and not seeing them as useful, was used. The findings obtained from the study were examined according to the independent variables of teachers' gender, years of service, branch, school level, number of teachers in schools, and school district. Data analysis was performed by t-test, Anova. In the research, the size and level of volunteering motivation of teachers were determined. Findings show that teachers' volunteering motives are quite high in the sub-dimensions of helping activities and values owned, high in providing opportunities, individual benefit, and low in the sub-dimension of not seeing them as useful. It has been understood that teachers' opinions about volunteering are positive and their motivations are high. While the volunteering motivations of the teachers differ significantly according to gender, years of service, school level, number of teachers and school region, they do not differ by branch. Based on the finding, voluntary activities are considered significant for teachers in solving the problems they encounter during the learning-teaching stages. At the same time, the voluntary activities that teachers join in the educational processes will make important contributions to social sensitivity and social responsibility studies, which are considered one of teachers' professional responsibilities.

1. Bu çalışma, Prof. Dr. Oktay AKBAŞ danışmanlığında Gülenay KUNDOĞDU tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinin verilerinden üretilmiştir.

2. Bu çalışmanın bulgularının bir kısmı Ege 5. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresinde sunulmuştur.

Kundogdu, G., & Akbaş, O. (2022). Öğretmenlerin gönüllülük motivasyonlarının eğitim programı liderliği yeterlikleri bağlamında incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(3), 442-469. <https://dx.doi.org/10.30855/gjes.2022.08.03.004>.

GİRİŐ

Liderlik birçok değerin bir araya gelmesiyle; zorlukların ve zorunlulukların istekliliğe, inanca, bağlılığa ve gönüllülüğe dönüŐtüęü bir süreçtir (Erçetin, 2000). Günümüzde yaşanan deęiŐimlerle birlikte gelen yükümlülüklerin ve zorlukların etkili bir şekilde yerine getirilmesinde ve çözüme kavuŐturulmasında liderlik olgusunun büyük bir rolü bulunmaktadır (Erkutlu, 2014). Eğitim programı liderliği ise sınıfta ve sınıf dışında öğrenmeyi sınırlayan veya engelleyen problem durumlarının çözümlünde biliŐsel, duyuŐsal, deviniŐsel, iliŐkisel ve bireysel niteliklerin toplamını harekete geçirilmesi yeterliği olarak tanımlanmaktadır (Akbaş, Duman ve Keskin, 2021). Etkili program liderleri kiŐi ve kaynakların birbiri ile buluŐmalarını sağlayan, katılımcıları motive eden ve okul geliŐimi için anlamlı deęiŐimler oluŐturan kiŐilerdir (Wiles, 2016). Eğitim programı liderinin, öğretim programı hakkında derin bir anlayıŐ geliŐtirmiŐ, uygulamaya aktarmıŐ ve öğretim sürecine etki eden sorunlara duyarlı olmaları beklenir (Akbaş ve Keskin, 2021). Eğitim programı liderliği yeterlilik alanları, currere yöntemi, sosyal sorumluluk, çağın sunduğu fırsatlar ve tasarım yoluyla anlamlandırmadır (Akbaş, Duman ve Keskin, 2021). Bu yeterlilik alanlarından biri olan currere yöntemi, bireyin yaŐam hikâyesi ile öğrenme deneyimi arasındaki bağlantıyı daha açık hale getirmek için de kullanılan otobiyografik bir yöntem olarak görülür (Henderson, 2014). Dijital öğrenme fırsatları, etkileŐimi artıran sosyal medya ortamları ve eğitimde ulusal ve uluslararası destek bulma eğitim programı liderliğinin diğer bir boyutu olarak görölmektedir. Anlamaya dayalı tasarım yapan öğretmenler, büyük fikir doğrultusunda sonucu hayal etme, en sonda oluŐmasını istediğimiz anlam ve transferden hareketle öğretim sürecini düzenlerler (Yurtseven, 2016). Toplumsal duyarlılık ve sosyal sorumluluk yeterliliği altında eğitim programı liderinin gönüllü çalıŐmalarda sorumluluk almasının gereği üzerinde durulmuŐtur (Akbaş, Duman ve Keskin, 2021). Program liderinden, öğrenme-öğretme süreçlerinde yaŐanan sorunları tespit etmesi, bu sorunların çözümlüne yönelik sorumluluk alması ve gönüllü çalışmalar organize etmesi beklenmektedir.

Günümüzde sosyal sorumluluk kavramı daha çok kurum ve kuruluşların toplum yararına göstermesi beklenen faaliyetler olarak düşünölmektedir. Bununla birlikte bireyin topluma karşı sorumluluklarını da içerdiiğinden, bireyin içinde yaŐadıđı toplumun sorunlarını fark etmesi ve bu sorunların çözümlünde aktif rol alması bireysel sorumluluk olarak görölebilir. Bu aynı zamanda gönüllü çalıŐmalardır (Toplum Gönüllüleri Vakfı, 2013). Eğitim fakültelerinin öğretim programlarına eklenen Topluma Hizmet uygulamaları dersi

ile retmen adaylarının toplumun temel sorunlarını tanınmaları, toplumsal duyarlılık ve farkındalık kazanmaları, toplumla iş birliği yapma, dayanışma, iletişim ve öz-değerlendirme konularında beceri ve anlayışı kazanmaları amaçlanmıştır (zdemir ve Tokcan, 2010). Yetkin bir retmen sosyal sorunlarla nasıl mücadele edeceğini bilir ve sosyal sorumluluk ve liderlik becerileri geliştirir (şeker, 2009). Meslek ncesi öğrenimlerinde retmenlik mesleğinin gerektirdiği sosyal sorumlulukları uygulamalı olarak öğrenen bireyler bu görevleri mesleğine de yansıtır (Can, 2014). Öğretmenlerin mesleki bilgilerini aktarmalarının ötesinde, diğer insanlara ve çevrelere karşı duyarlı, sosyal sorumluluk bilinci gelişmiş bireyler yetiştirmek ile ilgili sorumlulukları bulunmaktadır (Ercan, 2009). Eğitim Programı lideri olarak öğretmenin gönüllü olarak gerçekleştireceği faaliyetler organize etmesi öğrenen bireylere, öğretmenlere ve topluma olumlu katkıları sağlayacağı söylenebilir. Bu yeterlik erevesi aynı zamanda gönüllülerden faydalanmayı da içerir.

Gönüllü kelimesi sözlükte, bir içi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen şeklinde tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu (TDK), 2022). Değerlerin kaynağı olarak gönül, sevgi, saygı, nezaket, şefkat gibi tüm değerlerin bütünleşerek oluşturduğu, arzu, istek ve onurundan emin olduğumuz bir erdem olarak grlmektedir. Gönüllülük ise etkin bir şekilde diğerlerinin iyiliği için sorumluluk almak olarak tanımlanabilir (Akbaş ve Keskin, 2020). Özgür iradesiyle zamanını ve becerilerini diğerlerine yarar sağlamak amacıyla kullanan kişilere gönüllü denir (Adıgüzel, şentürk ve Turan, 2016). Snyder ve Omoto (2008) göre gönüllülük, insanların kişilere ve topluma fayda sağlamak için gerçekleştirmiş olduğu bir sosyal faaliyet şeklidir (Akt. Dulkadiroğlu, 2016). Gönüllülük, kişinin zamanını, emeğini, bilgi ve yeteneklerini toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanmasıdır (Güçlü, Türkmenoğlu, Ilgaz ve Akman, 2013). Bir sivil toplum kuruluşu veya kurumlarda gerçekleştirilen faaliyetler formal gönüllülük, kurumsal bağlantı olmadan bireysel olarak gerçekleştirilen faaliyetler ise informal gönüllülük olarak tanımlanmaktadır (akı ve şentuna, 2017). Bir faaliyetin gönüllülük kapsamında değerlendirilmesi için zgr irade, maddi kazancın olmaması ve kamu yararı olarak üç ölçüt belirlenmiştir. Bireyi faaliyeti herhangi bir yükümlülük sonucunda değil, kendi hür iradesi ile gerçekleştirmiş zgr irade olarak adlandırılmıştır. Gönüllülüğün karakteristik özelliklerinden biri de karşılıksız yapılması yani faaliyetlere katılan bireyin finansal bir beklenti içinde olmamasıdır. Kamu yararı ise yapılan faaliyetin bireyin ailesi dışındaki birey ve gruplara, yarar sağlamak amacıyla yapılmasıdır (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri, 2011).

Gönüllülük ulusal olabildiği gibi uluslararası bir boyutta da uygulanabilmektedir. Uluslararası gönüllülük faaliyetleri bireyin ülkesi dışında yaptığı gönüllülük olarak tanımlanmaktadır. Başka ülkelerden insanların bir araya geldiği gönüllülük hizmeti sürecinde kültürlerarası öğrenme gerçekleşmektedir (Karataş, 2019). Gönüllülük faaliyetleri birçok ülke ve uluslararası kurum tarafından desteklenmektedir. Örneğin Amerika topluluklarında, gençlerde gönüllülük vasıtasıyla takım çalışması, öğrenme, iletişim, sorumluluk temel beceri ve değerler eğitim, kamu güvenliği, insani hizmetler ve çevre gibi gönüllü projelerde çalıştırılarak geliştirilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde gönüllü çalışmalar yapan barış gönüllülerinde amaç ise daha politik ve uluslararası bir boyut kazanmaktadır (Akbaş, 2006). Avrupa Gönüllü Hizmet Programının kuruluşunda ulus ötesi gençlik hareketliliğinin desteklenmesi, yeni öğrenme deneyimine katılımın teşvik edilmesi ve kamu yararına hizmet ilkesine dayanan Halklar Avrupası'nın tanıtılması temel fikir olarak belirlenmiştir. Avrupa Gönüllü Hizmeti Kurumu gönüllüğü, yeni beceriler geliştirmek ve arkadaşlar edinmek için yurtiçi veya yurtdışındaki yerel topluluklara katkıda bulunmak için harika bir yol olarak görmektedir (Karataş, 2019). Gönüllülüğün katılan bireye yeni öğrenme fırsatları vermesi, iletişim becerilerini geliştirme gibi bireysel faydalarının kültürlerarası öğrenme ve dayanışma gibi kamu faydası sağladığı görülmektedir. Bu nedenle hem ulusal hem de uluslararası kuruluşlar gönüllülüğü teşvik etmekte, cep harçlığı, öğrenim süresince burs gibi farklı destler oluşturmaktadır.

Uluslararası gönüllülük günümüzde çeşitli biçimlerde yapılmaktadır. Bunlardan biri de gönüllü turizmdir. Sivil toplum kuruluşları, kurumlar ve üniversiteler tarafından desteklenerek kısa dönemlerde hayata geçirilen gönüllü turizmi, öğrencilerin boş yıllarını gönüllü faaliyetlerle geçirmelerine fırsat sunmaktadır (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri, 2011). Gönüllülük aynı zamanda gençler için bir öğrenme yöntemidir. Bireylerin gönüllü faaliyetlerle kazandığı beceri ve yetkinlikler aynı zamanda mesleki gelişimlerine de katkı sağlayacağı ifade edilmektedir (Bağcı, 2013). Bireyin kariyer ve istihdam edilebilirliğine yönelik önemli öğrenmeler resmi bir öğrenme ortamıyla sınırlı olmayıp gönüllülikle çeşitli sosyal ortamlarda geliştirebildiği yaşam boyu öğrenme bağlamında önemlidir. Bu nedenle gönüllü turizminin sürdürülebilir kariyer gelişimine olumlu yönde etkisi olmaktadır. Gönüllü turizmi aynı zamanda bireyin dönüşümsel öğrenmeler gerçekleştirmesine katkıda bulunur (Müller, Scheffer ve Closs, 2020). Mezirow'a (1981) göre dönüşümsel öğrenme, gönüllü turizmde bireyin dünya görüşünden farklı olarak karşılaştığı durumlara eleştirel bir düşünme süreci başlatarak inanç sistemlerinin yeniden incelemesi

ve algı perspektiflerini değiştirebilmesidir. Gönüllü turizmine katılan bireylerde iş yerinde daha pro-aktif davranışlar gösterme, örgütsel görevlere karşı sahiplenme duygusu, değişime karşı esneklik gösterebilme yetkinliklerinin geliştiği belirlenmiştir. Aynı çalışmada gönüllü bireylerin dil becerilerini uygulama ve geliştirme, empati ve problem çözme yetenekleri ile kültürlerarası farklılıkları daha iyi anlama konularında öğrenmeler gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Müller, Scheffer ve Closs, 2020). Gönüllü faaliyetlerin bireylere yeni kişilerle tanışma, kendini faydalı hissetme, yeni şeyler öğrenme, toplumda saygı görme gibi faydalar sağladığı, aynı zamanda insanların toplumsal sorunlara karşı duyarlılık geliştirmesi, daha sosyal ve daha anlayışlı olması gibi olumlu etkileri olduğu belirlenmiştir (Erdoğan ve Uyan-Semerci, 2020). Gönüllülük aynı zamanda bireylere, takım çalışması ve liderlik becerilerini geliştirme, yeni bir çevre edinme, çevresindeki insanlara rol-model olmalarına katkı sunar (Güçlü ve ark., 2013). Gönüllülüğün bireysel faydalarının yanında toplumsal faydaları da vardır. Toplumun ekonomik, sosyal, kültürel, eğitim, sağlık gibi tüm alanlarına çok yönlü katkılarda bulunmaktadır. Dezavantajlı grupların sosyal uyum ve bütünlüğünün sağlanması, sürdürülebilir yaşam koşullarının oluşturulmasında önemli role sahiptir.

Gönüllülüğü açıklayan kavramlar kültürden kültüre farklılık gösterse de gönüllülüğün güdüleri ortak ve evrenseldir. Güdü, bilinçli veya bilinçsiz olarak davranışı doğuran, sürekliliğini sağlayan ve ona yön veren herhangi bir güç olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). İstekler, gereksinimler, arzular, dürtüler ve ilgiler motivasyon kapsamındaki kavramlardır. Bireyin zorlayıcı bir neden olmadan bir içi yapmayı istemesi içsel, dış faktörlerin etkisi ile bir içi yapmaya yönelmesi ise dışsal motivasyon olarak tanımlanmaktadır. Clary ve arkadaşları (1998) ise gönüllüleri harekete geçiren güdüleri açıklamak amacıyla yaptıkları çalışmalardan hareketle işlevsel yaklaşımı önermişlerdir. İnsanları gönüllülük konusunda eyleme geçiren güdüleri anlamak için, “insanlar neden gönüllü oluyor?” sorusunu sormuşlar ve altı faktörden oluşan bir ölçek geliştirmişlerdir. Ölçeğin değerler faktörü, bireyin diğer insanlara yönelik özgecil ve insani değerini ifade etmeleri için fırsatlar sunarken, anlama faktörü yeni öğrenmeler için deneyim sunarak bilgi, beceri ve yeteneklerin kullanılmasına vurgu yapmaktadır. Sosyal faktör, yeni insanlarla bir arada olarak sosyal ilişkilerin geliştirilmesine, kariyer faktörü gönüllülük sonucunda elde edilecek kariyer fırsatlarına; koruma faktörü ise diğerlerinden daha şanslı olmanın suçluluğunu azaltmak ve bireysel sorunlardan uzaklaşma konularına vurgu yapar. Güçlendirme faktöründe ise özgüven geliştirme, kişisel gelişim ve yaşamla ilgili tatminler elde etmek için gönüllü olma üzerinde durulmaktadır.

Bireyi gönüllülüğe yönlendiren nedenler aynı zamanda harekete geğeme güdülerinin belirlenmesini sağlar. Yapılan çalışmada bireylerin gönüllü kuruluşlara katılma nedenleri olarak, gönüllü çalışmalardan haz alma, başka insanlarla tanışma, başka insanların ihtiyaçlarını karşılama olmak belirtilmiştir. Bu araştırma sonucunda insanların gönüllü çalışmalara katılmalarında ilk sırada bireysel fayda ikinci olarak toplumsal fayda sağlamanın etkili olduğu görülmüştür (Aytaç ve arkoğlu, 2020). Toplumsal yarar, sosyalleşme ihtiyacı, kişisel gelişim becerileri edinme ve istihdamı kolaylaştırma belirtilen diğer gönüllü çalışmalara katılma nedenleridir (Dulkadiroğlu, 2016). Esmond ve Dunlop (2004) gönüllülerin başkalarına yardım etmenin ve iyilik yapmanın önemli olduğuna inandıklarını ve başkalarına iyilik yapmanın kişinin kendisine de yarar sağlayacaklarını düşünmektedirler. Ayrıca gönüllü bireyleri, topluma yaptıkları katkıların başkaları tarafından bilinmesi ve takdir edilmesi de güdülemektedir. Gönüllü faaliyetlerin bireye farklı öğrenme deneyimi sunması ve tecrübe sağlaması diğer bir özellikleridir. Gönüllü bireyin kendisine yönelik olumsuz duygularının azaltılması ve bireyin kendini olumlu yönde algılamasına katkı sağlamayarak durumunu iyileştirmektedir. Gönüllüler arkadaş ve ailelerinden birilerinden etkilenerek de gönüllü faaliyetlerde yer almayı istemektedirler. Gönüllünün sosyal ağlar kurması ve başkaları ile etkileşim sağlama isteği ve faydalı kişilerle bağlantılar kurma bu sayede deneyim ve istihdam kazanarak kariyer fırsatları sunması diğer gönüllülük istekleridir. Gönüllü faaliyetlerin bireye ve topluma sağladığı faydaların bilinmesi, bireyleri gönüllü olma konusunda teşvik edici olabilir.

Gönüllülük motivasyonları ile ilgili alanyazın incelendiğinde araştırmaların spor organizasyonları alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Fişne (2017), araştırmasında, kişilik özelliklerinin sporda gönüllülüğe etkisini incelemiştir. Araştırmada cinsiyet değişkenine göre gönüllü motivasyonlarının ölçeğin kişisel gelişim, kişilerarası ilişkiler ve değerler alt boyutlarında kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir. Eğitim durumuna göre gönüllülük ölçeğinin değerler alt boyutunda üniversite mezunlarının yüksek lisans öğrencilerinden, kişisel gelişim alt boyutunda ise üniversite öğrencilerinin, lise ve yüksek lisans mezunlarından daha yüksek puan aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Koşan ve Güneş (2009), gönüllülük ve Erzurum 2011 Üniversitelerarası Kış Oyunları konulu araştırmasında, üniversite öğrencilerinin spor organizasyonlarında gönüllü olmaya yönelik ilgilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların gönüllülük motivasyonları; gönüllü faaliyetlere katılarak başkalarına yardım etmenin kişinin kendisini mutlu etmesi, yeni deneyimler yaşamak, bireylerin sahip olduğu bilgileri uygulayabilmesi ve kendisini tanımaya yönelik istekleri olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Dulkadiroğlu (2016) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, katılımcıların gönüllülüğe yönelik olumlu algıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gönüllülüğün bireyin kişisel gelişimine katkısı olduğu ve empati yeteneklerini geliştirdiği ile gönüllülüğu bir vatandaşlık görevi olarak değerlendirildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Büyük, İşlek, akmak ve Tiltay (2016) yerel ve ulusal sivil toplum kuruluşlarında görev alan gönüllüler ve yöneticiler ile yapılan, yöneticilerin ve çalışanların bakış açısıyla sivil toplum kuruluşlarında gönüllülerin motivasyonları konulu çalışmada sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olan bireylerin amaçlı diğerkâmlık, bireysel tatmin, dini değerler, etkili iletişim, geri ödeme, gösteriş, kariyer sağlama, karşılık bekleme, kişisel gelişim, sosyalleşme, sosyal statü, toplumsal fayda, özgecilik gibi güdü kaynakları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Balaban ve İnce (2015) gençlerin sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ve gönüllülük algısı konulu araştırmada, gönüllülerin manevi duygulardan hareketle gönüllü çalışmalara katıldığı ve gönüllü olarak kazanımlarının sosyalleşme, sosyal sorumluluk üstlenme ile kişisel gelişim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Adıgüzel, şentürk ve Turan (2016) üniversite öğrencilerinin gönüllülük algıları, eğilimleri ve deneyimleri üzerine yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin gönüllülük faaliyetlerine katılmalarında; gönüllülüğe ihtiyaç duyulduğuna ilişkin duygular, başkalarına yarar sağlama isteği, vicdani yükümlülükler, dini inançlar, insanları mutlu etme arzusu ve sevdiği insanların gönüllü faaliyetlerde yer alması nedenleri temel motivasyon kaynağı olarak belirlenmiştir. Robinson ve Rennie (2014) gönüllü stajyer öğretmenlerin eğitim sistemine katkısının ve gönüllü öğretmenlik yapmanın bireylere faydalarının araştırıldığı çalışmanın sonucunda gönüllü stajyer öğretmenliğin, bireyin öğretmenlik yeterliliği kazanırken aynı zamanda becerilerini ve deneyimlerini geliştirmesini sağlayan bir yöntem olarak değerlendirilmektedir. İlbay ve Gürel (2015) üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada, gönüllü ve gençlik turizmini birlikte inceleyerek Eskişehir'e yönelik gönüllülük turizm örneği önerilmiştir. Çalışmada üniversite öğrencilerinin gönüllülük güdüleri dört faktör olarak kategorize edilmiştir. Fedakârlık faktörü, toplumsal fayda sağlamak; özerklik faktörü, yeni evre kazanma; gündelik hayattan uzaklaşma faktörü, yaşamlarını anlamlı kılacak etkinliklerin içinde bulunmak; farklı insanlar tanıma faktörü, sosyal etkileşim ve farklı insanları tanımak olarak açıklanmıştır. Karadağ (2017), öğretmenlerin kurumsal sosyal sorumluluğun gönüllülük temelli uygulamalarına yönelik algıları; çevreye karşı duyarlılık geliştirme, yaşam boyu öğrenmenin teşvik edilmesi, yardım kampanyalarının düzenlenmesi, zararlı alışkanlıklarla mücadele edilmesi,

dezavantajlı öğrencilerin güçlendirilmesi ve duyarlı öğrenciler yetiştirilmesi başlıkları altında belirlenmiştir. Öğretmenler, eğitim kurumlarının sosyal sorumlulukları yerine getirmedeki engellerini, bilinçsizlik, motivasyon eksikliği, iş birliğinden kaçınılması olarak ifade etmişlerdir. Akkaya'ya (2013) göre, çağın yeterliklerine uygun bireyler yetiştirebilmek için eğitim kurumlarının sürdürülebilir sorumluluğu iyi analiz etmesi gerekmektedir. Yapılan bir çalışmada okul müdürlerinin sosyal sorumluluk kavramını, topluma karşı yükümlülükler ve çevrelerine karşı duyarlılık göstermek olarak değerlendirildiği görülmüştür. Fakat okullarda gerçekleştirilen projelerin kapsamlı olmadığı belirlenmiştir (Güçlü, Paksoy ve Tetik, 2014).

Gerçek profesyonel sorumluluk, öğretmenin yeterliliklerini özenli bir şekilde öğrencilere ve topluma yönlendirmesidir (Noddings, 2013). Eğitimcilerin sosyal sorumluluk duygusu ile problem çözme sürecinde meşgul olmaları istenen bir durumdur. Sınıf içinde ve dışında öğrenme fırsatları oluşturma, bakım ve ilgi için yollar geliştirme, imkânları artırma için paydaşları harekete geçirme program liderinin görevleri olarak görülmektedir (Akbaş ve Keskin, 2021). Barth'ın (2001) belirttiği gibi eğitim ortamlarında kendilerini sınırlayan veya engelleyen olumsuzlukların çözümünde okul içi ve dışı gönüllük potansiyelinin belirlenmesi ve harekete geçirilmesi bir çıkış noktası olabilir. Öğretmenlerin gönüllülük motivasyonlarının belirlenmesi ve farklı değişkenlerle yorumlanması alanyazına katkı sağlayarak, eğitim sorunlarının çözümünde kullanılabilir. Yukarıda verilen kapsam ve içerikten hareketle araştırmanın amacı, öğretmenlerin gönüllülük motivasyonlarını belirleyerek, eğitim programı liderliği yeterlikleri bağlamında yorumlamaktır. Aşağıda çalışmanın alt amaçlarına yer verilmiştir;

1. Öğretmenlerin gönüllülük motivasyonları ne düzeydedir?
2. Öğretmenlerin gönüllülük motivasyonları cinsiyet, hizmet yılı, branş, okul kademesi, okuldaki öğretmen sayısı, okul bölgesi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bir durumu aydınlatmak, değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasında olası ilişkileri ortaya çıkarmak ve tanımlamalara ulaşmak amacıyla yapılan çalışmalar, betimsel tarama tipi araştırmalar olarak isimlendirilmektedir. Betimsel araştırmalar, büyük grupların araştırmaya konu olan özelliklerini çeşitli değerşkenlere göre belirlemek amacıyla yapılır (Can, 2022).

Evren ve rnekleme

Araştırmanın evrenini orum ilinde ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan üretmenler oluşturmaktadır. Örnekleme seçiminde seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu rnekleme yönteminde, evrende bulunan tüm elemanlar örnekleme seçilmek için eşit ve bağımsız şansa sahiptir (Kumar, 2011). Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini, 2021-2022 eğitim yılında orum ilinde görev yapan 286 retmen oluşturmuştur. Araştırmaya katılan retmenlerin sosyo-demografik zellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

retmenlerin Sosyo-Demografik zellikleri

Değişken	Değişken Grupları	N	%
Cinsiyet	Kadın	158	55.2
	Erkek	128	44.8
Hizmet Yılı	5 yıl ve daha az	21	7.3
	6-20 yıl	133	46.5
	21 yıl ve zeri	132	46.2
Branşlar	Sınıf	101	35.3
	Matematik	28	9.8
	Türkçe ve Türk dili edebiyatı	26	9.1
	Fen bilimleri alanı	24	8.4
	Sosyal bilimler alanı	40	14.0
	Yabancı dil alanı	25	8.7
	Sanat ve spor alanı	24	8.4
	Diğer alanlar	18	6.3
Okul Kademesi	İlkokul	99	34.6
	Ortaokul	88	30.8
	Lise	99	34.6
retmen Sayısı	1-10 retmen	25	8.7
	11-20 retmen	136	47.6
	21 retmen ve zeri	125	43.7
Okul Bölgesi	Köy	16	5.6
	İlçe	216	75.5
	İl	54	18.9

Araştırma kapsamında görüşleri alınan retmenlerin sosyo-demografik özellikleri ve görev yaptıkları okulların bazı zellikleri Tablo 1.’de grlmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada araştırmacıların geliştirmiş olduğu gönüllülük motivasyonu leği kullanılmıştır. Gönüllülük Motivasyon leğinin geliştirilme aşamaları aşağıda açıklanmıştır.

1.Aşama: Gönüllülük ve gönüllü motivasyonları kapsamında kuramsal çerçeve alanyazın kaynakları kullanılarak araştırılmış ve bu kaynaklar kullanılarak soru havuzu oluşturulmuştur. Clary vd.'nin (1998) gönüllü motivasyon envanteri ve Çevik (2012) çalışmasındaki gönüllülük maddeleri kaynak olarak kullanılmıştır. Dulkadiroğlu (2016) araştırmasında nitel boyutta veri topladığı maddeler ile üniversitede gönüllü olmak (Adıgüzel, şentürk ve Turan, 2016) çalışmasında yer alan bazı maddeler soru havuzuna dahil edilmiştir. 30 maddeden oluşan taslak ölçme aracı ile ilgili uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda bazı maddelerde düzeltmeler yapılmıştır.

2.Aşama: Uzman görüşleri sonucunda gerekli düzenlemeler ile son şekli verilen ölçme aracı Çorum ilinde görev yapan öğretmenlere uygulanmıştır.

3.Aşama: Bu aşamada elde edilen veriler ile (Kaiser Meyer Olkin= .85, Bartlett's Test of Sphericity= $X^2 = 2129.319$; $p = .000$) maddelerin faktör analizi yapılmasının uygun olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarını belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Tablo 2

Gönüllülük Motivasyonu Ölçeği Faktör Analizi Tablosu

Maddeler	1.Boyut	2.Boyut	3.Boyut	4.Boyut	5.Boyut
Madde 19	.745				
Madde 20	.714				
Madde 10	.693				
Madde 12	.680				
Madde 18	.665				
Madde 9	.574				
Madde 16	.544				
Madde 8		.722			
Madde 5		.716			
Madde 3		.707			
Madde 11		.634			
Madde 13			.777		
Madde 14			.769		
Madde15			.700		
Madde 17			.606		
Madde 2				.751	
Madde 4				.691	
Madde 1				.604	
Madde 7					.832
Madde 6					.734

Faktör analizinde maddelerin 0.30 -0.59 arasında değer alması orta düzey, 0.60 ve üzeri değer alması ise yüksek düzey büyüklükler olarak değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2002). Bu bağlamda madde faktör yükleri değerlendirildiğinde 9. ve 16. maddelerin orta düzeyde olduğu, diğer maddelerin ise yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Gönüllülük motivasyonu ölçeği, fırsatlar sunma (3 madde), yardım faaliyeti (4 madde), bireysel fayda (2 madde), sahip olunan değerler (7 madde), faydalı olarak görmeme (4 madde), olmak üzere 5 alt boyut ve 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 13, 14, 15 ve 17. maddeler ters madde olarak belirlenmiştir. Ölçeğe ait Cronbach's Alpha (α) değerleri, "fırsatlar sunma" boyutu için .67; "yardım faaliyeti" boyutu için .77; "bireysel fayda" boyutu için .74; "sahip olunan değerler" boyutu için .83; "faydalı olarak görmeme" boyutu için .70 ve ölçeğin tamamı için .82 olarak elde edilmiştir. Cronbach Alpha katsayısı ölçütleri, $0.60 \leq \alpha < 0.80$ arasında oldukça güvenilir, $0.80 \leq \alpha < 1.00$ arasında olması yüksek derecede güvenilir olarak belirtilmektedir (Özdamar, 2004).

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analiz edilmesinde SPSS.26 programı kullanılmıştır. Analizlerde hangi testlerin kullanılacağının belirlenmesi için normallik testi yapılmıştır. İlk olarak araştırmada verilerin dağılımını bozan uç değerler belirlenmiş, bu doğrultuda 311 katılımcının 25'ine ilişkin veriler araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Araştırmaya 286 katılımcı ile devam edilmiştir. Yapılan normallik testi sonucu ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 3.'te gösterilmiştir.

Tablo 3

Gönüllülük Motivasyonu Ölçeği (GMÖ) Alt Boyutlarına İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Alt Boyutlar	Çarpıklık	Basıklık
Fırsatlar sunma	-.230	.248
Yardım faaliyeti	.549	.481
Bireysel fayda	-.764	.249
Sahip olunan değerler	-.408	.721
Faydalı olarak görmeme	.714	.488

Puanlardan elde edilen çarpıklık ve basıklık katsayılarının + 1.5 ile - 1.5 arasında olması ve Normal Q-Q grafiğinde noktaların 45 derecelik doğru üzerinde olması ve önemli bir sapma göstermemesi dağılımın normal dağıldığı göstermektedir (Tabachnick, 2013). Ölçeklerden elde edilen verilerin cinsiyet değişkenine göre analiz edilmesinde t-Testi, diğer bağımsız değişkenlerin analizinde tek yönlü varyans testleri yapılmıştır. Anlamlı çıkan farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey testi uygulanmıştır.

Etik Kurul İzin Belgesi

Bu araştırma Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 18.05.2021 tarihinde 2021/05 sayılı kararı ile bilimsel etik ilkelere uygun bulunmuştur.

BULGULAR

1. Öğretmenlerin gönüllülük motivasyonlarının belirlenmesine yönelik bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, gönüllülük motivasyonu ölçeği alt boyutlarına yönelik ortalama puanları ve standart sapma değerler Tablo 4.'te yer almaktadır.

Tablo 4

Gönüllülük Motivasyonu Ölçeği Betimsel İstatistikleri

Ölçek/Altboyut	N	\bar{X}	S
Fırsatlar sunma	286	3.82	0.57
Yardım faaliyeti	286	4.17	0.35
Bireysel fayda	286	3.48	0.89
Sahip olunan değerler	286	4.00	0.45
Faydalı olarak görmeme	286	1.95	0.67

Tablo 4. incelendiğinde, öğretmenlerin gönüllülük motivasyonu ölçeği fırsatlar sunma alt boyutuna ilişkin görüşleri ortalama puanı (\bar{X}) 3.82'dir. Araştırma kapsamına alınan öğretmenler gönüllülüğün sosyal ve diğer alanlarda fırsatlar sunduğuna katıldıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenlerin yardım faaliyeti alt boyutuna ilişkin ortalama puanı (\bar{X}) 4.17'dir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenler gönüllü çalışmalarında yer almalarını başkalarına yardım etme faaliyeti olarak değerlendirmişlerdir. Bireysel fayda alt boyutuna ilişkin ortalama puanın (\bar{X}) 3.48 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler gönüllü faaliyetlerde yer almanın kişiye bireysel faydalar sağladığı görüşüne katıldıklarını ifade etmişlerdir. Sahip olunan değerler alt boyutuna ait ortalama puanı (\bar{X}) 4.00 olarak belirlenmiştir. Öğretmenler, gönüllü faaliyetler sonucunda farklı alanlarda öğrenme sağlanacağını ve sahip olunan değerlerin kişinin gönüllü çalışmalara katılmasını teşvik ettiği yönündeki maddelere katılmışlardır. Faydalı olarak görmeme alt boyutu ortalama puanı (\bar{X}) 1.95'tir. Araştırmaya katılan öğretmenler gönüllü faaliyetlerin faydalı olmadığına, katılmadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin gönüllü faaliyetleri daha çok yardım faaliyeti olarak görmekte ve sahip oldukları değerlerinden hareketle güdülendikleri görülmektedir. Gönüllü faaliyetlerin sunduğu fırsatlar ve bireysel faydalar daha alt düzeyde motivasyon kaynağı olarak görülmüştür.

2. Öğretmenlerin gönüllülük motivasyonlarının cinsiyet değişkenine göre t-testi analiz bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre gönüllülük motivasyonlarının değerlendirme sonuçları Tablo 5.'te yer almaktadır.

Tablo 5

Öğretmenlerin Gönüllülük Motivasyonu Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Analiz İstatistikleri

Ölçek/Alt boyut	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Fırsatlar sunma	Kadın	158	3.77	.54	284	1.49	.13
	Erkek	128	3.87	.59			
Yardım faaliyeti	Kadın	158	4.14	.34	284	1.62	.10
	Erkek	128	4.21	.36			
Bireysel fayda	Kadın	158	3.42	.85	284	1.16	.24
	Erkek	128	3.55	.93			
Sahip olunan değerler	Kadın	158	3.95	.45	284	2.32	.02*
	Erkek	128	4.07	.44			
Faydalı olarak görmeme	Kadın	158	1.97	.63	284	.37	.70
	Erkek	128	1.94	.71			

* $p < 0.05$

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin gönüllülük motivasyonu ölçeği, fırsatlar sunma alt boyutunda kadın öğretmenlerin görüşleri ortalama puanı ($\bar{X}=3.77$), erkek öğretmenlerin ortalama puanı ($\bar{X}=3.87$)'dir. Ortalamalar arasında farklılığı belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucu anlamlı çıkmamıştır ($t(284)= 1.49, p>0.05$). Bulgulara göre kadın ve erkek öğretmenler, gönüllü faaliyetlerin bireye sosyal ve diğer alanlarda fırsatlar sunmasına katıldıklarını ifade etmişlerdir. Yardım faaliyeti alt boyutunda kadın öğretmenlerin motivasyon puan ortalamaları ($\bar{X}=4.14$), erkek öğretmenlerin ise ($\bar{X}=4.21$)'dir. Her iki ortalama arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t(284)= 1.62, p>0.05$). Gönüllü faaliyetlerin başkalarına yardım etme davranışına yönelik olduğu görüşüne öğretmenler katılmaktadırlar.

Ölçeğin alt boyutlarından bir diğeri bireysel fayda olarak isimlendirilmiştir. Kadın ve erkek öğretmenlerin bu alt boyuta ilişkin görüşleri ortalamaları sırasıyla ($\bar{X}=3.42$) ile ($\bar{X}=3.55$)'dir. Ortalamalar arasında anlamlı farkı tespit etmek amacıyla yapılan t-testi sonucunda anlamlı fark ortaya çıkmamıştır ($t(284)= 1.16, p> 0.05$). Gönüllü faaliyetlerin bireysel kazanımlar sağlayacağı görüşüne kadın ve erkek öğretmenlerin katıldıkları belirlenmiştir. Sahip olunan değerler alt boyutuna yönelik kadın öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=3.95$), erkek öğretmenlerin ise ($\bar{X}=4.07$)'dir. Ortalamalar arasındaki farkın

anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları anlamlıdır ($t(284)=2.32, p<0.05$). Bu sonuca göre, erkek retmenlerin kadın retmenlere göre kendi vatandaşlık ve vicdani değerlerinden hareketle gönüllü faaliyetlerde yer almayı daha olumlu değerlendirdikleri söylenbilir. Araştırma kapsamına alınan kadın retmenlerin gönüllülüğü faydalı olarak görmeme alt boyutundaki puan ortalamaları ($\bar{X}=1.97$), erkek retmenlerin ($\bar{X}=1.94$)'dir. İki grubun görüşleri puan ortalamaları arasındaki farkın t-testi sonuçlarına göre anlamlı olmadığı görülmüştür ($t(284)=.37, p>0.05$). Kadın ve erkek üretmenler gönüllü faaliyetlerin yararlı olmadığına yönelik maddelere katılmadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Sonuç olarak retmenlerin cinsiyetleri lğiğın sahip olunan değerler alt boyutunda erkekler lehine anlamlı farklılık oluşturmaktadır. Diğer alt boyutlarda cinsiyet anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır.

3. retmenlerin gönüllülük motivasyonu lğiğın puanlarının hizmet yılına göre tek yönlü varyans (ANOVA) bulguları

Araştırmaya katılan retmenlerin hizmet yıllarına göre gönüllülük motivasyonlarının değerlendirilmesi Tablo 6.'da yer almaktadır.

Tablo 6

retmenlerin Gönüllülük Motivasyonu lğiğın Puanlarının Hizmet Yılı Değerine Göre ANOVA Analiz İstatistikleri

Ölçek/Alt boyut	Hizmet yılı	N	\bar{X}	S	sd	F	p	Fark
Fırsatlar sunma	5 yıl ve daha az	21	4.23	.60	283	7.66	.00*	1-2
	6-20 yıl	133	3.73	.52				1-3
	21yıl ve üzeri	132	3.84	.58				
	Toplam	286	3.82	.57				
Yardım faaliyeti	5 yıl ve daha az	21	4.34	.44	283	3.82	.02*	1-2
	6-20 yıl	133	4.13	.29				
	21yıl ve üzeri	132	4.20	.38				
	Toplam	286	4.17	.35				
Bireysel fayda	5 yıl ve daha az	21	3.73	1.10	283	.96	.38	
	6-20 yıl	133	3.47	.77				
	21yıl ve üzeri	132	3.44	.96				
	Toplam	286	3.48	.89				
Sahip olunan değerler	5 yıl ve daha az	21	4.06	.58	283	.27	.76	
	6-20 yıl	133	4.01	.42				
	21yıl ve üzeri	132	3.99	.46				
	Toplam	286	4.00	.02				
Faydalı olarak görmeme	5 yıl ve daha az	21	2.09	.76	283	.57	.56	
	6-20 yıl	133	1.92	.61				
	21yıl ve üzeri	132	1.96	.71				
	Toplam	286	1.95	.67				

* $p < 0.05$

Yapılan varyans analizi, araştırma kapsamına alınan retmenlerin hizmet yıllarının gönüllülük motivasyonu leği fırsatlar sunma alt boyutunda yaptıkları değerlendirmelerde anlamlı farklılık oluşturduğu ortaya çıkarmıştır ($F(283)=7.66, p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmış ve beş yıl ve daha az hizmet yılı olan retmenlerin fırsatlar sunma boyutunu daha olumlu değerlendirdikleri görülmüştür. retmenlerin ölçeğin yardım faaliyeti alt boyutuna yönelik değerlendirmeleri hizmet yılı değişkenine göre incelendiğinde anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F(283)=3.82, p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre, beş yıl ve daha az hizmet yılı ile 6-20 yıl hizmet yılına sahip üretmenler arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Mesleğe yeni başlayan retmenlerin gönüllü faaliyetlerle katılım konusunda zor durumda olan insanlara yardım etmeyi ve gönüllü faaliyetlerle ortaya çıkan fırsatları daha yüksek bir güdü olarak görmüşlerdir.

Araştırmaya katılan retmenlerin, retmenlerin hizmet yılları, bireysel fayda ($F(283)=.96, p > 0.05$), sahip olunan değerler ($F(283)=.27, p>0.05$), faydalı olarak görmeme ($F(283)=.57, p>0.05$) alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşurmamaktadır. Buna göre retmenlerin hizmet yıllarına göre bireysel fayda, sahip olunan değerler ve faydalı olarak görmeme boyutlarına ait görüşlerinin benzer olduğu sonucuna ulaşılabilir.

4. Gönüllülük motivasyonu leği alt boyutlarının retmenlerin branşlarına göre tek yönlü varyans analizi bulguları

Araştırmaya katılan retmenlerin branşlarına göre gönüllülük motivasyonu leği alt boyutları değerlendirme sonuçları Tablo 7 ve devamında Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10, Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 7

retmenlerin Gönüllülük Motivasyonu leği Puanlarının (Fırsatlar Sunma Alt Boyutu) Branşlara Göre ANOVA İstatistikleri

Altboyut	Branşlar	N	\bar{X}	S	sd	F	p
Fırsatlar sunma	Sınıf retmeni	101	3.84	.58	278	1.74	.09
	Matematik retmeni	28	3.69	.68			
	Türkçe ve Türk Dili Edebiyatı	26	3.55	.61			
	Fen Bilimleri	24	3.81	.47			
	Sosyal Bilimler	40	4.00	.56			
	Yabancı Diller	25	3.86	.57			
	Sanat ve Spor Alanı	24	3.79	.32			
	Diğer	18	3.87	.52			
	Toplam	286	3.82	.57			

Tablo 7. incelendiğinde araştırmaya katılan օđretmenlerin branşlarının gօnlllk motivasyonu օlçeđi fırsatlar sunma alt boyutunda yaptıkları değerlendirmelerde anlamlı farklılık oluşturmadığı gօrlmřtr. ($F(278)=1.74$, $p>0.05$). օđretmenlerin branşları fırsatlar sunma lat boyutuna yօnelik değerlendirmelerinde farklılık oluşturmamaktadır.

Tablo 8

օđretmenlerin Gօnlllk Motivasyonu օlçeđi (Yardıma Faaliyeti Alt Boyutu) Puanlarının Branş Değişkenine Gօre ANOVA İstatistikleri

Altboyut	Branşlar	N	\bar{X}	S	sd	F	p
Yardıma Faaliyeti	Sınıf օđretmeni	101	4.15	.36	278	1.82	.08
	Matematik օđretmeni	28	4.14	.34			
	Trke ve Trk Dili Edebiyatı	26	4.15	.30			
	Fen Bilimleri	24	4.07	.18			
	Sosyal Bilimler	40	4.31	.40			
	Yabancı Diller	25	4.27	.40			
	Sanat ve Spor Alanı	24	4.09	.34			
	Diğer	18	4.22	.33			
	Toplam	286	4.17	.35			

Tablo 8. incelendiğinde օđretmenlerin branşlarının gօnlllk motivasyonu օlçeđi yardıma faaliyeti boyutunda yaptıkları değerlendirmelerde anlamlı farklılık oluşturmadığı gօrlmektedir ($F(278)= 1.82$, $p>0.05$). Bu sonuca gօre araştırmaya katılan օđretmenlerin yardıma faaliyetine yօnelik gօrřlerinin benzerlik gօsterdiđi sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 9

օđretmenlerin Gօnlllk Motivasyonu օlçeđi (Bireysel Fayda Alt Boyutu) Puanlarının Branş Değişkenine Gօre ANOVA Analiz İstatistikleri

Altboyut	Branşlar	N	\bar{X}	S	Sd	F	p
Bireysel fayda	Sınıf օđretmeni	101	3.38	.95	278	1.70	.10
	Matematik օđretmeni	28	3.25	.93			
	Trke ve Trk Dili Edebiyatı	26	3.55	.89			
	Fen Bilimleri	24	3.58	.58			
	Sosyal Bilimler	40	3.62	.83			
	Yabancı Diller	25	3.88	.65			
	Sanat ve Spor Alanı	24	3.56	.81			
	Diğer	18	3.19	1.15			
	Toplam	286	3.48	.89			

* $p < 0.05$

Yapılan varyans analizi sonucu, օđretmenlerin branşlarının օlçeđin bireysel fayda alt boyutunda yaptıkları değerlendirmelerde anlamlı farklılık oluşturmadığını ortaya çıkarmıştır ($F(278)=1.70$, $p>0.05$).

Tablo 10

Öğretmenlerin Gönüllülük Motivasyonu Ölçeği (Sahip Olunan Değerler Alt Boyutu) Puanlarının Branş Değişkenine Göre ANOVA Analiz İstatistikleri

Altboyut	Branşlar	N	\bar{X}	S	sd	F	p
Sahip olunan değerler	Sınıf Öğretmeni	101	3.99	.48	278	.44	.87
	Matematik Öğretmeni	28	3.96	.47			
	Türkçe ve Türk Dili Edebiyatı	26	3.90	.49			
	Fen Bilimleri	24	4.01	.30			
	Sosyal Bilimler	40	4.06	.47			
	Yabancı Diller	25	4.08	.44			
	Sanat ve Spor Alanı	24	4.02	.45			
	Diğer	18	4.05	.32			
	Toplam	286	4.00	.45			

Yapılan varyans analizi, araştırmaya katılan öğretmenlerin branşlarının onların sahip olunan değerler alt boyutu gönüllülük motivasyonlarında anlamlı farklılık oluşturmadığı görölmektedir ($F(278)=0.44$, $p>0.05$).

Tablo 11

Öğretmenlerin Gönüllülük Motivasyonu Ölçeği (Faydalı Olarak Görmeme Alt Boyutu) Puanlarının Branş Değişkenine Göre ANOVA Analiz İstatistikleri

Altboyut	Branşlar	N	\bar{X}	S	sd	F	p
Faydalı olarak görmeme	Sınıf Öğretmeni	101	1.94	.68	278	.67	.69
	Matematik Öğretmeni	28	1.74	.56			
	Türkçe ve Türk Dili Edebiyatı	26	2.02	.79			
	Fen Bilimleri	24	2.04	.66			
	Sosyal Bilimler	40	1.96	.68			
	Yabancı Diller	25	1.92	.54			
	Sanat ve Spor Alanı	24	2.03	.66			
	Diğer	18	2.09	.74			
	Toplam	286	1.95	.67			

Yapılan varyans analizi sonucunda, araştırmaya katılan öğretmenlerin faydalı olarak görmeme boyutu branşlara göre değerlendirildiğinde katılımcıların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($F(278)=0.67$, $p>0.05$).

5. Gönüllülük motivasyonu ölçeği alt boyutlarının öğretmenlerin görev yaptıkları okul kademesine göre tek yönlü varyans analiz bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul kademelerine göre gönüllülük motivasyonu ölçeği alt boyutları değerlendirme sonuçları Tablo 12.' de gösterilmektedir.

Tablo 12

Öğretmenlerin Gönüllülük Motivasyonu Ölçeği Puanlarının Okul Kademesine Göre ANOVA Analiz İstatistikleri

Ölçek/Alt boyut	Okul kademesi	N	\bar{X}	S	sd	F	p	Fark
Fırsatlar sunma	İlkokul	99	3.81	.53	283	3.24	.04*	2-3
	Ortaokul	88	3.93	.59				
	Lise	99	3.72	.57				
	Toplam	286	3.82	.57				
Yardım faaliyeti	İlkokul	99	4.12	.33	283	2.86	.05	
	Ortaokul	88	4.25	.37				
	Lise	99	4.16	.34				
	Toplam	286	4.17	.35				
Bireysel fayda	İlkokul	99	3.37	.95	283	1.32	.26	
	Ortaokul	88	3.59	.93				
	Lise	99	3.48	.77				
	Toplam	286	3.48	.89				
Sahip olunan değerler	İlkokul	99	3.96	.45	283	5.66	.00*	1-2
	Ortaokul	88	4.13	.43				
	Lise	99	3.93	.44				
	Toplam	286	4.00	.45				
Faydalı olarak görmeme	İlkokul	99	1.95	.67	283	.88	.41	
	Ortaokul	88	1.88	.71				
	Lise	99	2.02	.64				
	Toplam	286	1.95	.67				

* $p < 0.05$

Tablo 12. incelendiğinde, öğretmenlerin görev yaptıkları okul kademesinin ölçeğin fırsatlar sunma alt boyutunda yaptıkları değerlendirmelerde anlamlı farklılığa neden olduğunu görölmektedir ($F(283)=3.24$, $p<0.05$). Öğretmenlerin görev yaptıkları okul kademesi sahip olunan değerler alt boyutunda yapılan değerlendirmelerinde de anlamlı farklılığa neden olmaktadır ($F(283)=5.66$, $p>0.05$). Bu bulguya göre ortaokul kademesinde görev yapan öğretmenler lise kademesinde görev yapan öğretmenlere göre gönüllü olmanın bireye fırsatlar sağlayacağına yönelik görüşe daha fazla katılmaktadırlar. Benzer sonuç sahip olunan değerler alt boyutu için de geçerlidir. Ortaokullarda görev yapan öğretmenler kendi vicdani ve vatandaşlık değerlerini diğer kademelerde görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek motivasyon kaynağı olarak değerlendirmişlerdir.

Yardım faaliyeti ($F(283)=2.86$, $p>0.05$), bireysel fayda ($F(283)=1.32$, $p>0.05$), faydalı olarak görmeme ($F(283)=0.88$, $p>0.05$) boyutlarından alınan puanların öğretmenlerin görev yaptıkları okul kademesine göre farklılaşmadığı görölmektedir. Buna göre farklı okul

kademelerinde görev yapan öğretmenlerin bu alt boyutlarda benzer görüşleri paylaştıkları söylenebilir

6. Gönüllülük motivasyonu leğinin alt boyutlarının öğretmenlerin görev yaptıkları okullardaki ğretmen sayılarına göre tek yönlü varyans analiz bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin gönüllülük motivasyonlarının okullarındaki ğretmen sayısı değişkenine göre ölçeğin alt boyutlarını değerlendirme sonuçları Tablo 13.'te yer almaktadır.

Tablo 13

Öğretmenlerin Gönüllülük Motivasyonu leği Puanlarının Görev Yaptıkları Okullardaki ğretmen Sayısı Değerkenine Göre ANOVA Analiz İstatistikleri

Ölçek/Alt boyut	ğretmen sayıları	N	\bar{X}	S	sd	F	p	Fark
Fırsatlar sunma	1-10 ğretmen	25	3.94	.53	283	1.00	.36	
	11-20 ğretmen	136	3.83	.51				
	21 ğretmen ve zeri	125	3.77	.63				
	Toplam	286	3.82	.57				
Yardıma faaliyetleri	1-10 ğretmen	25	4.07	.38	283	3.23	.04*	1-3
	11-20 ğretmen	136	4.14	.30				
	21 ğretmen ve zeri	125	4.23	.39				
	Toplam	286	4.17	.35				
Bireysel fayda	1-10 ğretmen	25	3.54	.86	283	.30	.73	
	11-20 ğretmen	136	3.51	.89				
	21 ğretmen ve zeri	125	3.43	.89				
	Toplam	286	3.48	.89				
Sahip olunan değerler	1-10 ğretmen	25	3.93	.51	283	1.25	.28	
	11-20 ğretmen	136	4.05	.36				
	21 ğretmen ve zeri	125	3.97	.52				
	Toplam	286	4.00	.45				
Faydalı olarak görmeme	1-10 ğretmen	25	1.87	.56	283	.99	.37	
	11-20 ğretmen	136	1.91	.65				
	21 ğretmen ve zeri	125	2.02	.71				
	Toplam	286	1.95	.67				

*p < 0.05

Yapılan varyans analizi, araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okullardaki ğretmen sayılarının onların yardıma faaliyetleri alt boyutunda anlamlı farklılığa neden olduğunu göstermektedir (F(283)=3.23, p<0.05). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmış ve 21 ğretmen ve üzeri olan grubun gönüllü faaliyetleri yardıma faaliyetleri olarak değerlendirmeleri 1-10 ğretmen olan gruba göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okullardaki ğretmen sayıları ile

ölçeğin diğer alt boyutları arasında; fırsatlar sunma ($F(283)=1.00, p>0.05$), bireysel fayda ($F(283)=0.30, p>0.05$), sahip olunan değerler ($F(283)=1.25, p>0.05$), faydalı olarak görmeme ($F(283)= 0.99, p>0.05$) anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre görev yaptıkları okullarda farklı öğretmen sayısı bulunan öğretmenlerin fırsatlar sunma, bireysel fayda, sahip olunan değerler ve faydalı olarak görmeme motivasyon boyutlarına yönelik değerlendirmelerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir.

7. Gönüllülük motivasyonu ölçeğinin alt boyutlarının öğretmenlerin görev yaptıkları okul bölgelerine göre tek yönlü varyans analizi bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul bölgesine göre gönüllülük motivasyonlarının değerlendirildiği sonuçlar Tablo 14.'te yer almaktadır.

Tablo 14

Öğretmenlerin Gönüllülük Motivasyonu Ölçeği Puanlarının Okul Bölgesine Göre ANOVA Analiz İstatistikleri

Ölçek/Alt boyut	Okul bölgesi	N	\bar{X}	S	sd	F	p	Fark
Fırsatlar sunma	Köy	16	3.83	.36	283	2.69	.06	
	İlçe	216	3.86	.56				
	İl	54	3.66	.63				
	Toplam	286	3.82	.57				
Yardım faaliyeti	Köy	16	4.07	.26	283	.78	.45	
	İlçe	216	4.18	.34				
	İl	54	4.20	.39				
	Toplam	286	4.17	.35				
Bireysel fayda	Köy	16	3.65	.78	283	.61	.54	
	İlçe	216	3.49	.88				
	İl	54	3.38	.94				
	Toplam	286	3.48	.89				
Sahip olunan değerler	Köy	16	3.98	.36	283	7.39	.00*	2-3
	İlçe	216	4.06	.44				
	İl	54	3.80	.45				
	Toplam	286	4.00	.45				
Faydalı olarak görmeme	Köy	16	1.92	.61	283	.13	.87	
	İlçe	216	1.96	.68				
	İl	54	1.92	.63				
	Toplam	286	1.95	.67				

* $p < 0.05$

Yapılan varyans analizi sonucu, araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul bölgelerinin gönüllülük motivasyonu ölçeği sahip olunan değerler boyutunda yaptıkları değerlendirmelerde anlamlı farklılık oluşturduğu ortaya çıkarmıştır ($F(283)=7.39, p<0.05$).

Bu sonuca göre okul görev bölgesi ile olan öğretmenlerin, görev bölgesi il olan öğretmenlere göre kendi vatandaşlık ve vicdani değerlerinden hareketle gönüllü faaliyetlere katılımı daha olumlu değerlendirdikleri söylenebilir.

Ölçeğin alt boyutları değerlendirildiğinde, fırsatlar sunma ($F(283)=2.69, p>0.05$), yardım faaliyeti ($F(283)=.78, p>0.05$), bireysel fayda ($F(283)=.61, p>0.05$), faydalı olarak görmeme ($F(283)=.13, p>0.05$) anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre farklı okul bölgelerinde görev yapan öğretmenlerin bu alt boyutlardaki değerlendirmelerinin benzer olduğu söylenebilir.

TARTIşMA VE SONUÇ

Bu çalışmada ortaya çıkan bulgu, öğretmenlerin yardım faaliyeti ve sahip olunan değerler alt boyutlarında gönüllük güdülerinin oldukça yüksek, fırsatlar sunma, bireysel fayda boyutlarında yüksek ve faydalı olarak görmeme alt boyutlarında ise düşük düzeyde olduğudur. Öğretmenlerin gönüllülük motivasyonu leğinin alt boyutları ortalama puanları incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip olan alt boyutun yardım faaliyeti olduğu grlmektedir. Bu boyutta zor durumda olanlara karşı sosyal sorumluluğunu yerine getirme ve gönüllü kuruluşları destekleme ne çıkmaktadır. Sahip olunan değerler alt boyutunda ise dini, vicdani değerler ve vatandaşlık değerleri nedeniyle gönüllük güdüleri görünmektedir. Gönüllü faaliyetlerin sunduğu fırsatlar ve bireysel faydalar daha alt düzeyde motivasyon kaynağı olarak görülmüştür. Esmond ve Dunlop (2004) gönüllülerin başkalarına yardım etmenin ve iyilik yapmanın önemli olduğuna inandıklarını için gönüllü olduklarını belirtmiştir. Benzer bir sonuç Koşan ve Güneş (2009) in araştırmasında da görülmüştür. Üniversite ğrencilerinin gönüllülük güdülerinden biri başkalarına yardım etmenin kişinin kendisini mutlu etmesi olarak ifade edilmiştir. Büyük vd. (2016) tarafından yapılan çalışmada gönüllüler sahip oldukları dini değerlerden hareketle gönüllük faaliyetlerine katıldıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada ğretmenlerin cinsiyetleri, gönüllülük motivasyonu leği alt boyutlarına göre değerlendirildiğinde, sahip olunan değerler boyutunda erkek öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Sahip olunan değerler boyutu bireyin kendi vicdani ve vatandaşlık değerlerinden hareketle motive olmasının yanı sıra, gönüllülüğün bireye farklı alanlarda öğrenme fırsatı sunmasını da kapsamaktadır. Akkaya (2013), okul yöneticisi kadınların sosyal sorumluluğu algılama düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Fişne (2017), çalışmasında ölçeğin kişisel gelişim, kişilerarası ilişkiler ve değerler alt boyutunda kadın katılımcıların, spor sevgisi boyutunda ise erkek

katılımcıların motivasyonlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında katılımcıların cinsiyetleri ile gönüllülük motivasyonları arasında tutarlı bir bağlantı görünmemektedir. Öğretmenlerin hizmet yıllarına göre gönüllülük güdüleri incelendiğinde beş yıl ve daha az hizmet yılı olan öğretmenlerin, fırsatlar sunma alt boyutunu 6-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri hizmet yılı olan gruplara göre, yardım faaliyeti alt boyutunu ise, 6-20 yıl hizmet yılı olan gruba kıyasla daha olumlu değerlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Fırsatlar sunma alt boyutu, bireyin kendi yaşamındaki zorluklardan yola çıkarak gönüllü olarak başkalarına yardım etme imkânı bulması ve gönüllü kuruluşların sağlayacağı sosyal fırsatlar nedeniyle bireyin gönüllü faaliyetlerde yer almasını sağlayan motivasyonlarını ifade etmektedir. Adıgüzel, şentürk ve Turan'a (2016) göre gönüllü faaliyetler formal ve informal zeminlerde uygulamalarına göre bireye farklı fırsatlar sunmaktadır. Bir sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olmak bireye yabancı dil öğrenme ve geliştirme, sosyal ve kültürel sermaye, iletişim kurma kapasitesini artırma becerileri sağlamaktadır. Gönüllülük ile kazanılan bilgi ve becerilerin bireylerin mesleki gelişim ve sürdürülebilir kariyer alanlarına önemli etkisi bulunmaktadır (Bağcı, 2013; Müller, Scheffer, Closs, 2020). Beş yıl ve daha az hizmet yılı olan öğretmenlerin diğer gruplara göre gönüllü olma güdülerini daha fazla açıklayan bu boyutta gönüllülüğün sağladığı fırsatların önemli görüldüğu söylenebilir. Bununla birlikte 6-20 yıl ile 21 yıl ve üzeri hizmet yılı olan öğretmenlere göre eğitim fakültelerinin güncel programları kapsamındaki kazanımlarla mezun olan öğretmenlerin, içinde bulunduğumuz çağın bireylerden beklediği yeterlilikleri gerçekeştirmede gönüllülüğu önemli bir alan olarak gördükleri söylenebilir. Özgan ve Öztuzcu (2016) çalışmalarında öğretmenlerin meslekte geçirdikleri yılları arttıkça sosyal sorumluluk temelli liderlik algılarının artmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Beş yıl ve daha az hizmet yılı olan öğretmenlerin gönüllülük motivasyonlarını daha fazla açıklayan bir diğer boyut, yardım faaliyetidir. Bu boyutta bireylerin gönüllü kuruluşları destekleyen ve başkalarına yardım etme güdülerinin ön planda olduğu alandır.

Öğretmenlerin görev yaptığı okul kademesine göre gönüllülük motivasyonları değerlendirildiğinde, ortaokul kademesinde görev yapan öğretmenlerin ölçeğin fırsatlar sunma alt boyutunu lise kademesinde görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek isteklilik kaynağı olarak değerlendirildiği görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okullardaki öğretmen sayılarına göre gönüllülük motivasyonları incelendiğinde, 21 öğretmen ve üzeri bulunan okullarda gönüllülüğu zor durumda bulunan insanlara yardım ederek sorumluluklarını yerine getirme ve gönüllü

kuruluşları destekleme motivasyonlarının 1-10 üretmenin görev yaptığı okullara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Adıgüzel, şentürk ve Turan (2016) alışmalarında gönüllülüğe ihtiyaç duyulduğu için bu faaliyetlerde yer aldıkları belirtilmiştir. Öğrenci sayısının fazla olduğu okullarda zor durumda olan bireylere yardım ederek sorumluluklarını yerine getirme motivasyonlarının diğer gruplara göre daha fazla olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin gönüllülük motivasyonları, okullarının bulunduğu görev bölgesine göre incelendiğinde ise görev bölgesi ile olan öğretmenlerin, görev bölgesi il olan öğretmenlere göre sahip olunan değerler boyutuna yönelik görüşlerinin daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Bu çalışmanın sonucunda öğretmenlerin gönüllülük motivasyonlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin gönüllü çalışmalar planlama ve uygulama süreçlerine yönelik yeterliklerinin artırılması ile öğrenme-öğretme sürecinde karşılaşılan problemlerin zmne katkı sağlanabilir. Bu süreç hem gönüllü katılımı, hem de gönüllülerden faydalanmayı içerir.

Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin gönüllü faaliyetleri daha çok yardım faaliyeti olarak görmekte ve sahip oldukları değerlerinden hareketle gönüllülüğe yöneldikleri grlmektedir.

Gönüllü faaliyetlerin sunduğu fırsatlar ve bireysel faydalar konularının daha ayrıntılı bir Şekilde çalışılması önerilebilir.

Çalışmanın sonuçlarından hareketle 6 yıl ve daha fazla hizmet yılı olan öğretmenlere gönüllü çalışmaların kazanımları olarak değerlendirilen fırsatlara yönelik farkındalıklarını geliştirebilecekleri çalışmalar yapılabilir.

Öğretmenlerin bir sivil toplum kuruluşunda veya kurumlarda gerçekleştirilen faaliyetleri ifade eden formal gönüllülük güdülerinin çalışılması önerilebilir.

Araştırmacıların ğretmenlerin gönüllülük motivasyonlarını belirlemek amacıyla yapacağı farklı çalışmalar ile ilgili alan yazın geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

Adıgüzel, Y., şentürk, M., & Turan, B. (2016). *niversitede gönüllü olmak*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.

- Akbaş, O. (2006). Amerikan gönüllü kuruluşları: Barış gönüllülerinin dünyada ve Türkiye'deki alışmaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 85-99.
- Akbaş, O., Duman, S. N., & Keskin, A. (2021). Eğitim programı liderliği yeterlilikleri üzerine bir araştırma. *Turkish Journal of Primary Education*, 6(2), 157-179.
- Akbaş, O., & Keskin, A. (2020). Gönül kavramına eğitsel bir bakış. İçinde D. Peker- nal ve F. Demir (Ed.), *Eğitime adanmış yarım asır Prof. Dr. Tayyip Duman'a armağan* (67-82). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Akbaş, O., & Keskin, A. (2021). Eğitim programı liderliği. İçinde G. Ekici & S. M. zdemir (Ed.), *ağdaş bakış açısıyla eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* (301-328). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Akkaya, İ. (2013). *Kamu ilkokul ve ortaokul yöneticilerinin sosyal sorumluluğu algulamalarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aytaç, S.E., & arkoğlu, A. (2020). Türkiye'de bireysel bağışçılık ve hayırseverlik. *Türkiye nc Sektör Vakfı (TÜSEV)*, Rapor No: 84.
- Bağcı, G. (2013). Genç gönüllülüğü: Kişisel ve sosyal kalkınmaya giden çift yönlü yol. U. Grounlund, M. Memişoğlu ve . Bağcı (Eds.), *Türkiye'de gönüllülüğü: gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi içinde* (s. 48-53). Ankara: Tasarımhane Tanıtım Ltd. şti.
- Balaban, A.Y., & oban, İ. (2015). Gençlerin sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ve gönüllülük algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) rneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 149-169.
- Barth, R. S. (2001). *Learning by heart*. San Francisco: Jossey Bass.
- Birleşmiş Milletler Gönüllüleri. (2011). *Dünyada gönüllülüğün durum raporu: Küresel refah için evrensel değerler*. Türkiye: Türk Ulusal Ajansı ve Beyaz Gemi Eğitim Danışmanlık Yayıncılık.
- Büyük, K., İşlek, M.S., akmak, M.N., & Tiltay, M.A. (2016). Yöneticilerin ve çalışanların bakış açısıyla sivil toplum kuruluşlarında gönüllülerin motivasyonları. *C.. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(1), 303-323.
- Büyüköztürk, ř. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Ankara Üniversitesi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 470-483.

- Can, A. (2022). *SPSS ile bilimsel araştırma s¼recinde nicel veri analizi* (10.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, N. (2014). *ğretmen liderliği* (4.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of personality and social psychology*, 74(6), 15-16.
- akı, F., & şentuna, B. (2017). T¼rk genlerinde dini ve informal g¼n¼ll¼l¼k: Bir lek geliştirme alışması. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 223-247.
- Çevik, A. (2012). *G¼n¼ll¼ motivasyon envanteri: T¼rk pop¼lasyonuna uyarlanması*. Yayınlanmamış Y¼ksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstit¼s¼, Ankara.
- Dulkadiroğlu, H. (2016). *G¼n¼ll¼l¼k, g¼n¼ll¼ kuruluşlar ve devlet arasındaki iş birliği: Americorps rneği ve T¼rkiye için bir model nerisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ercan, B. (2009). *Ortaöğretim ğretmenlerinin sosyal sorumluluk anlayış ve uygulamaları Antalya rneği*. Yayınlanmamış Y¼ksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Erçetin, ř. (2000). *Lider sarmalında vizyon* (2.baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Erdoğan, E., & Uyan-Semerci, P. (2020). T¼rkiye’de g¼n¼ll¼l¼k araştırması: g¼n¼ll¼ profili, g¼n¼ll¼lerin koşulları ve kazanımları. İçinde E. Erdoğan, P. Uyan-Semerci, N. Yent¼rk & L. Yurttag¼ler (Ed.), *T¼rkiye’de g¼n¼ll¼l¼k deneyimler, sınırlılıklar ve yeni açılımlar içinde* (179-206): İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erkutlu, H.V. (2014). *Liderlik, kuramlar ve yeni bakış açıları*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Esmond, J., & Dunlop, P. (2004). *Developing the volunteer motivation inventory to assess the underlying motivational drives of volunteers in Western Australia*. Motivation final report. CLAN WA Inc.
- Fişne, M. (2017). *Kişilik zelliklerinin sporda g¼n¼ll¼l¼k motivasyonu üzerine etkisi: Uluslararası spor organizasyonlarında g¼rev alan g¼n¼ll¼lere y¼nelik bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- G¼l¼, B., T¼rkmenođlu, İ., Ilgaz, P., & Akman, S. (2013). *Kurumsal g¼n¼ll¼l¼k programları el kitabı*. Özel Sekt¼r G¼n¼ll¼leri Derneği (SGD).

- Güçlü, N., Paksoy, E.E., & Tetik, S. (2014). Liderlik kapasitesi: Okul yöneticilerinin sosyal sorumluluk davranışlarının belirlenmesine yönelik nitel bir araştırma. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 70-85.
- Henderson, J. (2014). *Reconceptualizing curriculum development: Inspiring and informing action*. Routledge.
- İlbay, B., & Gürel, D.A. (2015). Gönüllü ve gençlik turizminin birlikte ele alınması: Eskişehir'e yönelik bir öneri. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 207-234.
- Karadağ, A.C. (2017). *Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Karataş, M. (2019). *Avrupa gönüllü hizmetinin Avrupa kimliği algısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi*, İzmir.
- Koşan, A., & Güneş, E. (2009). Gönüllülük ve Erzurum 2011 üniversitelerarası kış oyunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 1-18.
- Kumar, R. (2011). *Araştırma yöntemleri yeni başlayanlar için adım adım araştırma rehberi* (Ö. Çokluk, Ed.; Ö. Çokluk, G. şekercioğlu, H. Atak, Çev.), Ankara: Edge Akademi.
- Müller, C.V., Scheffer, A.B.B., & Closs, L.Q. (2020). Volunteer tourism, transformative learning and its impacts on careers: The case of Brazilian volunteers. *International Journal of Tourism Research*, 22, 726-738.
- Noddings, N. (2013). *Caring: A relational approach to ethics and moral education*. University of California Press.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi* (5. baskı). Kaan Kitabevi: Eskişehir.
- Özdemir, S. M., & Tokcan, H. (2010). Topluma hizmet uygulamaları dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 41-61.
- Özgan, H., & Öztuzcu, R. (2016). Öğretmenlerin sosyal sorumluluk temelli liderliğe ilişkin algularının incelenmesi. *Qualitative Studies*, 11(3), 1-12.
- Robinson, D., & Rennie, S. (2014) Volunteer teachers: Testing the professionalisation agenda in the lifelong learning sector, *Journal of Further and Higher Education*, 38(4), 501-522.

şeker, A. (2009). *Toplumla hizmet uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tabachnick, B. G. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (2022). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 02.04.2022 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Toplum Gönüllüleri Vakfı (2013), *Üniversitelerde sosyal sorumluluk ve sosyal girişimcilik pilot projesi, Proje Raporu*. https://www.tog.org.tr/wp-content/uploads/2019/01/2Universitelerde_Sosyal_Sorumluluk_Rapor.pdf adresinden 28.03.2022 tarihinde alınmıştır.

Yurtseven, N. (2016). *Yabancı dil öğretiminde eylem araştırmasına dayalı UBD (anlamaya dayalı tasarım) uygulamalarının öğretmenler ve öğrenciler üzerindeki yansımalarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Ankara.

Wiles, J. (2016). *Eğitim programı liderliği* (Çev. Edit. B. Acat). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.